

METKA-maastolaskurin käyttäjäkoulutus

9.12.2010 Tammela

Matti Kymäläinen
METKA-hanke

METKA-maastolaskuri:

Harvennusmetsien energiapuun kertymien & keskitilavuuksien laskentaohjelma

Laskentaohjelma on laadittu hankkeessa Metsäenergiaa kannattavasti - METKA
Ohjelma laskee kokopuun ja rangan kertymät ja keskitilavuudet leimikkotasolla puustotunnusten avulla
Metsäntutkimuslaitos, Itä-Suomen alueyksikkö, Joensuu toimipaikka
©Juha Laitila 2010

Laskurin rakenne & toimintaperiaate:

- Excel-laskuri laskee kokopuun ja rangan kertymät työmaalla laskuriin syötettävien puustotunnusten avulla:
  - Hakkuupoistuman runkoluku: poistuma runkoja kpl hehtaarilta
    - Rinnankorkeusläpimitaltaan yli 8 cm runkojen osuus hakkuupoistuman kappalemäärästä, %
    - Rinnankorkeusläpimitaltaan alle 8 cm runkojen osuus hakkuupoistuman kappalemäärästä, %
  - Hakkuupoistuman puulajisuhteet: mänty %, kuusi %, koivu % & muut lehtipuut %
    - Hakkuupoistuman puulajisuhteet hakkuupoistuman läpimittaluokassa yli 8 cm
    - Hakkuupoistuman puulajisuhteet hakkuupoistuman läpimittaluokassa alle 8 cm
  - Hakkuupoistuman keskipituus puulajeittain, m
    - Hakkuupoistuman keskipituus puulajeittain läpimittaluokassa yli 8 cm
    - Hakkuupoistuman keskipituus puulajeittain läpimittaluokassa alle 8 cm
  - Hakkuupoistuman keskimääräinen rinnankorkeusläpimitta puulajeittain, cm
    - Hakkuupoistuman keskimääräinen rinnankorkeusläpimitta puulajeittain läpimittaluokassa yli 8 cm
    - Hakkuupoistuman keskimääräinen rinnankorkeusläpimitta puulajeittain läpimittaluokassa alle 8 cm
  - Hakkuupoistuman latvussuhde puulajeittain: elävän latvuksen pituus suhteessa puun pituuteen, %
    - Hakkuupoistuman latvussuhde puulajeittain läpimittaluokassa yli 8 cm
    - Hakkuupoistuman latvussuhde puulajeittain läpimittaluokassa alle 8 cm
- Työmaan pinta-ala, ha

Laskurin rakenne & toimintaperiaate:

Puustotiedot energiapuuharvennuksella

SYÖTÄ PUUSTO- JA TYÖMAATIEDOT VIHREISIIN SOLUIHIN:

	Annettava arvo
Hakkuupoistuma, runkoja hehtaarilta (kpl/ha)	3500
Rinnankorkeusläpimitaltaan yli 8 cm puiden osuus poistuman runkoluvusta, %	29 %
Rinnankorkeusläpimitaltaan alle 8 cm puiden osuus poistuman runkoluvusta, %	71 %
Työmaan pinta-ala, ha	2,5

100 %

Runkolukusuhteiden summan on oltava 100 %

Harvennusmetzien energiapuun kertymien & keskitilavuuksien laskentaohjelma

Laakeri-ohjelma on laadittu hankkeessa Metsäenergiaa kannattavasti - METKA. Ohjelma laskee kokopuun ja rangan kertymistä ja keskitilavuuksista leimikkotasoilla puustotunnusten avulla. Ohjelmakäyttöohje: 11230001 - ohjelmakäyttö, Joronen Tomppa. ©Juha Lahti 2010

Harvennuspoistuman puulajisuhteet rinnankorkeusläpimitalluokassa yli 8 cm:

	Annettava arvo
Männyn osuus poistuman runkoluvusta, %	25 %
Kuusen osuus poistuman runkoluvusta, %	25 %
Koivun osuus poistuman runkoluvusta, %	25 %
Muiden lehtipuulajien osuus poistuman runkoluvusta, %	25 %
	100 %

Puulajisuhteiden summan on aina oltava 100 %

Harvennuspoistuman puut, joiden rinnankorkeusläpimitalla on yli 8 cm

	Latvussuhde, %	Puun pituus, m	Rinnankorkeusläpimita, cm	Kokopuun tilavuus, dm ³	Rankapuun tilavuus, dm ³	Pohjapinta-ala m ² /ha
Mänty	40 %	14,0	12,7	119	97	3,2
Kuusi	70 %	14,0	14,0	153	111	3,9
Koivu	50 %	14,0	13,0	107	88	3,4
Muu lehtipuu	45 %	14,0	13,0	121	98	3,4
Yht.						13,9

Harvennuspoistuman puulajisuhteet rinnankorkeusläpimitalluokassa alle 8 cm:

	Annettava arvo
Männyn osuus poistuman runkoluvusta, %	25 %
Kuusen osuus poistuman runkoluvusta, %	25 %
Koivun osuus poistuman runkoluvusta, %	25 %
Muiden lehtipuulajien osuus poistuman runkoluvusta, %	25 %
	100 %

Puulajisuhteiden summan on aina oltava 100 %

Harvennuspoistuman puut, joiden rinnankorkeusläpimitalla on alle 8 cm

	Latvussuhde, %	Puun pituus, m	Rinnankorkeusläpimita, cm	Kokopuun tilavuus, dm ³	Rankapuun tilavuus, dm ³	Pohjapinta-ala m ² /ha
Mänty	40 %	6,0	5,0	10	8	1,2
Kuusi	70 %	6,0	5,0	13	9	1,2
Koivu	50 %	6,0	5,0	8	6	1,2
Muu lehtipuu	45 %	6,0	5,0	9	6	1,2
Yht.						4,9

Laskurin rakenne & toimintaperiaate:

- Excel-laskuri laskee tulokset:
  - Kokopuun ja rangan määrä työmaalla:
    - Hakkuukertymä työmaalla, m³
    - Hakkuukertymä hehtaarilta, m³/ha
  - Kokopuun ja rangan keskitilavuuden työmaalla litroina (dm³)
  - Hakkuupoistuman pohjapinta-alan, m²/ha
  - Hakkuupoistuman puiden keskimääräisen etäisyyden, m
  - (Apuarvoina):
    - Kokopuun ja rangan puulajittaisen keskitilavuuden läpimittaluokassa yli 8 cm & alle 8 cm
    - Hakkuupoistuman puulajittaisen pohjapinta-alan läpimittaluokassa yli 8 cm & alle 8 cm

Laskurin rakenne & toimintaperiaate:

Tulokset:* * Puubiomassan määrät on laskettu Repola ym. (2007) malleilla ja ne on muutettu kiintotilavuuksi Hakkilan (1978) kuivatuoreiheyskertoimilla

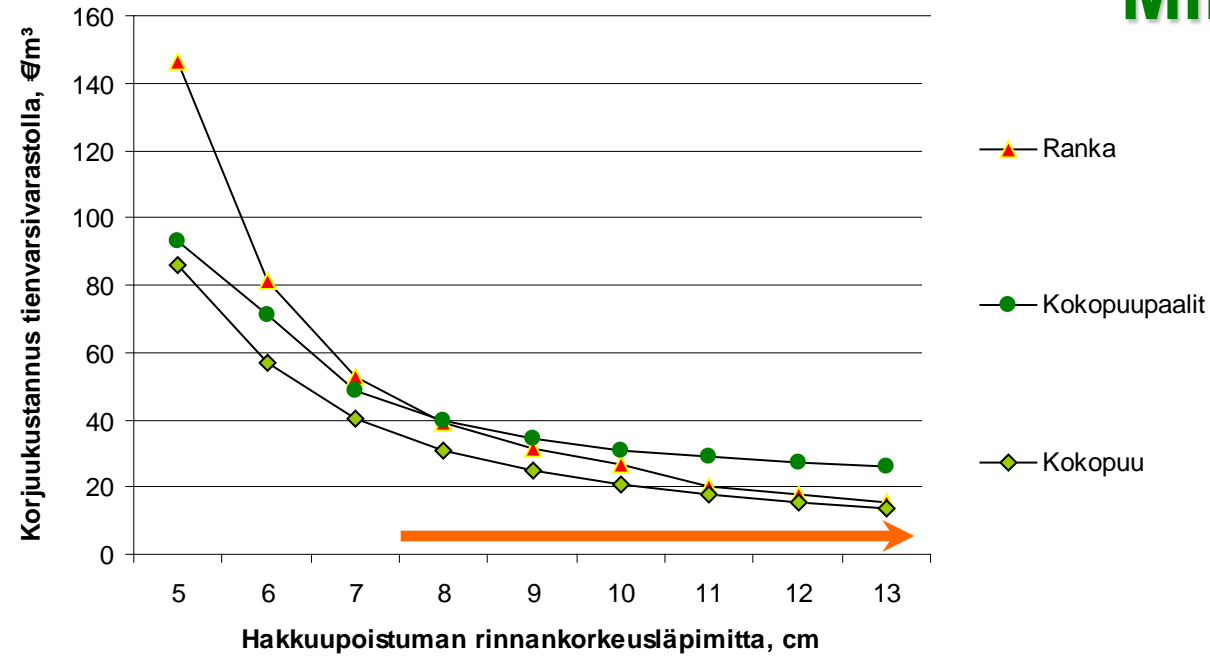
	Hakkuukertymä, m ³	Hakkuukertymä, m ³ /ha
Kokopuun määrä työmaalla:	379	152
Rankapuun määrä työmaalla:	295	118
Kokopuun keskitilavuus työmaalla, dm ³	43	
Rankapuun keskitilavuus työmaalla, dm ³	34	
	m ² /ha	
Hakkuupoistuman pohjapinta-ala yhteensä, m ² /ha	18,7	
Hakkuupoistuman keskimääräinen runkoväli, m	1,7	

	Latvussuhde, %	Puun pituus, m	Rinnankorkeuslähimitta, cm	Kokopuun tilavuus, dm ³	Rankapuun tilavuus, dm ³	Pohjapinta-ala m ² /ha
Mänty	40 %	6,0	5,0	10	8	1,2
Kuusi	70 %	6,0	5,0	13	9	1,2
Koivu	50 %	6,0	5,0	8	6	1,2
Muu lehtipuu	45 %	6,0	5,0	9	6	1,2
						Yht. 4,9

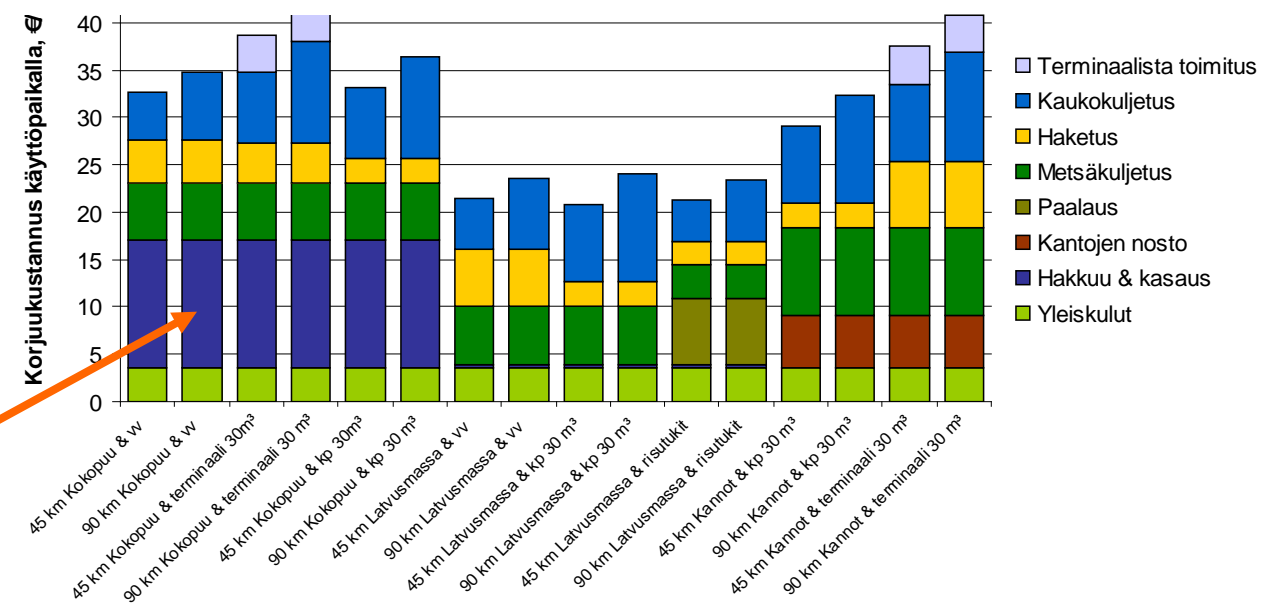
Miksi ?

- Hakkuu on selvästi kallein työvaihe harvennusmetsien energiapuun korjuussa
  - Hakkuussa syntynyttä eroa on vaikea kuroa umpeen kun operoidaan kohtuullisilla metsä- ja kaukokuljetusmatkoilla
  - Harvesteri ei ole raivaussaha !!!
- Korjuun/hakkuun näkökulmasta oleellista on hakkuupoistuman riittävä järeys
  - Sekä energiapuun integroidussa että erilliskorjuussa
- Metsänomistajan näkökulmasta oleellista on hakkuukertymä ja energiapuusta maksettava kantohinta, €/m³
- Hakkuupoistuman järeys ratkaisee ensisijassa energiapuun puustamaksukyvyn työmaalla ja tilityksen etumerkin (+/- €/m³)
  - Metsä- ja kaukokuljetusmatka toissijaisesti
  - Hakkuukertymä/työmaan koko

Miksi ?

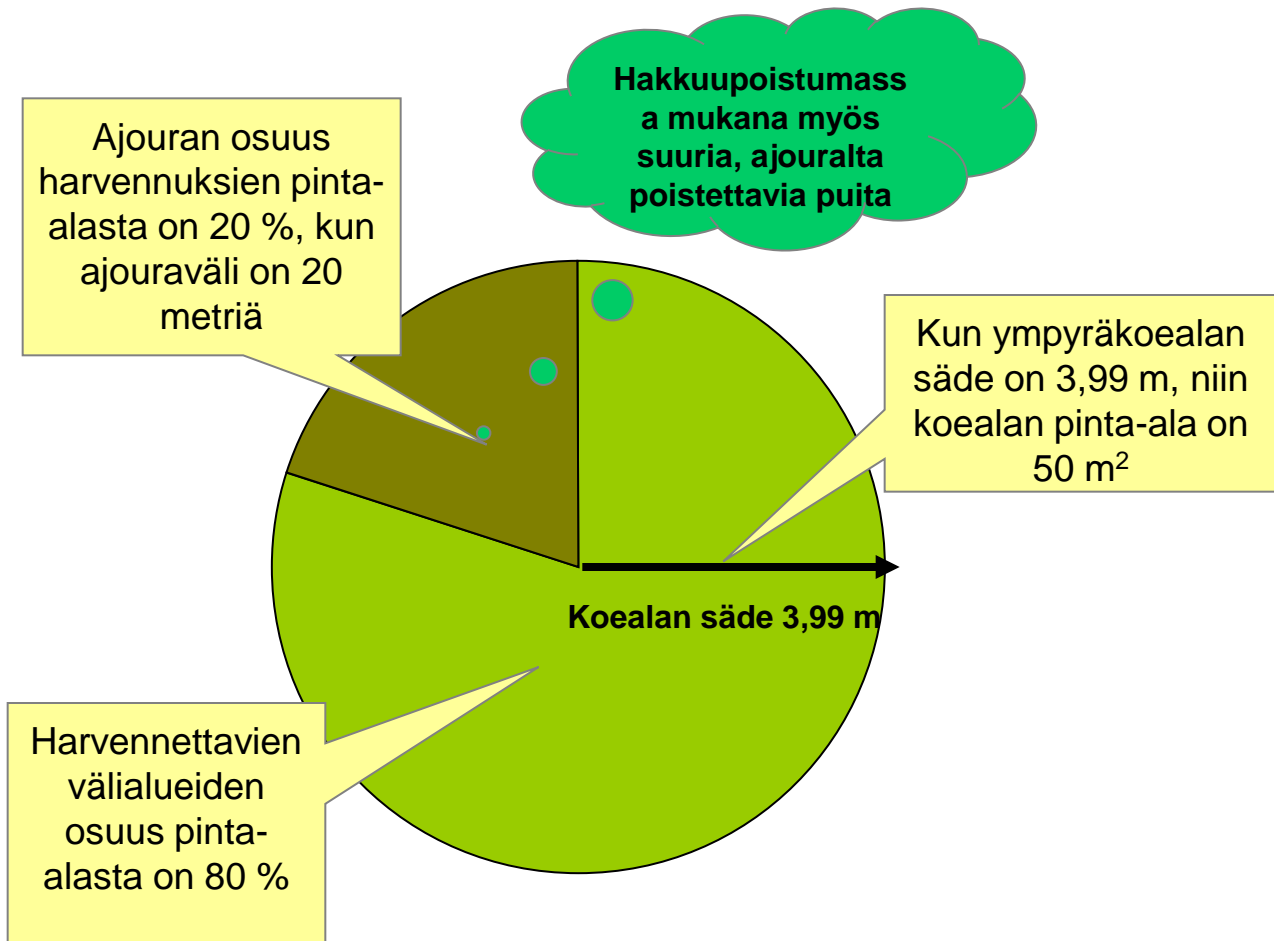

Hakkuun osuus harvennuspuuhakkeen korjuukustannuksesta käyttöpaikalla, €/m³

Miten ?

Miten ?

Ympyräkoevalle
tehdään
puustomittauksen
yhteydessä
malliharvennus

Puustotietojen koostamista varten tehdään kolme 50 m² ympyräkoevalaa per kuvio. Ympyräkoevalta kerätään tiedot poistettavien runkojen kappalemäärästä, pituudesta, läpimitoista ja latvussuhteesta yli & alle 8 cm läpimittaluokissa. Tiedot voidaan koota Excel- taulukkoon/paperilomakkeelle ja siirtää ne sieltä METKA-maastolaskuriin

	Mänty	Kuusi	Koivu	Muu lehtipuu	
Poistuma koevalta kpl, kun yli 8 cm	14	13	12	13	
Poistuma koevalta kpl, kun yli 8 cm	14	14	12	12	Ka-mänty Ka-kuusi Ka-koivu Ka-muu lehtipuu
Poistuma koevalta kpl, kun yli 8 cm	13	14	13	12	683 683 617 617 Poistuma hehtaarilta, kpl
Poistuma koevalta kpl, kun alle 8 cm	40	30	20	30	
Poistuma koevalta kpl, kun alle 8 cm	40	40	20	20	Ka-mänty Ka-kuusi Ka-koivu Ka-muu lehtipuu
Poistuma koevalta kpl, kun alle 8 cm	30	40	30	20	1833 1833 1167 1167 Poistuma hehtaarilta, kpl
Pituus m, kun yli 8 cm	10	9	8	9	
Pituus m, kun yli 8 cm	10	10	8	8	Ka-mänty Ka-kuusi Ka-koivu Ka-muu lehtipuu
Pituus m, kun yli 8 cm	9	10	9	8	9,7 9,7 8,3 8,3 Keskipituus, m
Pituus m, kun alle 8 cm	5	6	4	5	
Pituus m, kun alle 8 cm	5	6	4	4	Ka-mänty Ka-kuusi Ka-koivu Ka-muu lehtipuu
Pituus m, kun alle 8 cm	6	5	5	4	5,3 5,7 4,3 4,3 Keskipituus, m
Läpimitta cm, kun yli 8 cm	9	9	8	7	
Läpimitta cm, kun yli 8 cm	9	9	8	7	Ka-mänty Ka-kuusi Ka-koivu Ka-muu lehtipuu
Läpimitta cm, kun yli 8 cm	9	9	8	7	9,0 9,0 8,0 7,0 Keskiläpimitta, cm
Läpimitta cm, kun alle 8 cm	6	5	6	5	
Läpimitta cm, kun alle 8 cm	6	6	6	6	Ka-mänty Ka-kuusi Ka-koivu Ka-muu lehtipuu
Läpimitta cm, kun alle 8 cm	5	6	5	6	5,7 5,7 5,7 5,7 Keskiläpimitta, cm
Latvussuhde %, kun yli 8 cm	40 %	70 %	50 %	40 %	
Latvussuhde %, kun yli 8 cm	42 %	68 %	52 %	43 %	Ka-mänty Ka-kuusi Ka-koivu Ka-muu lehtipuu
Latvussuhde %, kun yli 8 cm	40 %	70 %	50 %	40 %	41 % 69 % 51 % 41 % Latvussuhde, %
Latvussuhde %, kun alle 8 cm	40 %	70 %	50 %	40 %	
Latvussuhde %, kun alle 8 cm	42 %	68 %	52 %	43 %	Ka-mänty Ka-kuusi Ka-koivu Ka-muu lehtipuu
Latvussuhde %, kun alle 8 cm	40 %	70 %	50 %	40 %	41 % 69 % 51 % 41 % Latvussuhde, %